

LADÁNYI ISTVÁN

Az „új” paradoxona: avantgárd önmeghatározások

AZ ÚJ SYMPOSION DÉLSZLÁV, MAGYAR ÉS VILÁGIRODALMI TÁJÉKOZÓDÁSAI
AZ ELSŐ NEMZEDÉK INDULÁSAKOR (1965–1968)

Elsőnek

*Mert ha netalán nem tudnátok
Ott a bolondkocsi mögött
Én hasogattam szét elsőnek
Pörge kis vizes bárdommal
A törökmézhegyeket*

(Tolnai Ottó)

*valami maradandót akart csinálni
s megtanult ingujjba hányni*

(Domonkos István: *Kuplé*)

A folyóirat mint önreprezentációs keret, módozat, forma kifejezetten az időbeliségben lét és a hozzá kapcsolódó lineáris fejlődéselképzelés artikulációs formája, az újkor terméke, egy olyan világmépé, amely „a jövő felé nyitott”, amelyben „a magából újat szülő jelen minden egyes pillanatában újra és újra megismétlődik a korszakos újat kezdés”. Jürgen Habermasnak a *Filozófiai diskurzus a modernségről* című könyvéből idézek, amely a modernség kapcsán a „folyamatos megújulás” igényét, „a mozgást kifejező fogalmak” használatát említi, s ezzel összefüggésben azt, hogy „a modernség a maga orientáló mértékeit nem kölcsönözheti és nem is akarja kölcsönözni egy másik kor példaképeiből; a modernségnek önmagából kell merítenie saját normativitását.”¹ Az *Új Symposion* az első *Symposion*-nemzedék által szerkesztett éveiben a modernségesség jegyeit hordozza magán, hagyomány és modernitás konfliktusában², amely konfliktusnak kifejezetten teremtője és kiélezője a vajdasági magyar kultúrában, az első nemzedék működése során a lokális irodalmi diskurzusban mindig a modernitás oldalán határozza meg magát, magáévá teszi annak retorikáját, ellenfeleit pedig a modernizmus ellenfelének pozíciójába szorítja.

A folyóiratnak nem volt manifesztuma, nem volt szerkesztői beköszöntője, nem magyarázta meg nevét, küldetését. Az 1965. január 15-i első szám címloldali Lukács György-

¹ Jürgen Habermas: *Filozófiai diskurzus a modernségről. Tizenkét előadás*. Fordította Nyizsnyánszki Ferenc és Zoltai Dénes. Helikon Kiadó, Budapest, 1998, 11–12.

² Hagyomány és modernitás dinamikájáról a vajdasági magyar közeg vonatkozásában lásd: Bányai János: Hagyomány és modernitás konfliktusa: kisebbségi kulturális kánon. In: *Korunk*, 2007/ 2. 58–64. (Online elérhetőség: <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00122/2445.html>)

utánközlése, a *Taktika és etika* a cselekvő társadalmi felelősségvállalás és a baloldali elkötelezettség gesztusaként értékelhető. Ott lehet a gesztusban a kisebbségi/nemzetiségi szituáltságú magyarság kapcsán az egyetemes érvényű értékszempontok keresése is, vagyis egy olyan, nemzetközileg is elismert és a délszláv térségben is sokat hivatkozott szerzőhöz kötődés, amely kötődés a fiatal társaság presztízsét a saját szűkebb (vajdasági magyar) és tágabb közösségében (az egész délszláv térségben) növelheti.

Az első szám erős jele még a címdoldalon indított Lukács-tanulmány közepében az *új symposion* név, a *symposion* továbbvitelével a korábbi hetilapmellékletből és az *új* jelző hozzáillesztésével.

Az *Új Symposion* folyóirat folyamatosan a régi és az új egymást értelmező viszonylatában mozog – ahogy a folyóirat mint médium, kulturálisító alakzat esetében ez *per definitionem* jellemző. A nevében lévő „új” jelző elsődleges jelentését elődje, az *Iffúság* hetilap *Symposion* című melléklete vonatkozásában kapta, amelyben az első *Symposion*-nemzedék színre lépett és megfogalmazta önmagát. Ez az „új” nem az elhatárolódás jelzése volt a „rég” *Symposion*tól, a megnevezés hangsúlya a névadás elsődleges gesztusában a szimpózium folyamatosságán van, a *Symposion* továbbvitele a fontos. Ahogy a *Symposion* név a platóni együttlét és társalgás jelentésének odahívásával, úgy Lukács régi, 1919-es szövegének *újraközlése* is régi jelentésekkel telíti az újat – a szöveg lokálisan létesülő új értelmére apellálva.

Az *Új Symposion* névnek a korábbi mellékletre utaló elsődleges jelentése a folyóirat önálló működése során, az időbeli és az ehhez hozzáadódó térbeli távolságokkal egyre inkább háttérbe szorul. A *Symposion* előtti „új” jelző a modernizmus, az avantgárd és a neoavantgárd jelentésköréhez kapcsolódik már a keletkezés közegében is, a távolabbi magyar nyelvterületeken pedig szinte teljesen homályban maradnak a névadás primér viszonylati. A jugoszláviai kulturális térben is a modernséghez kötődés magyar nyelvi jelölőjeként sajátítják el ezt a szót. Az „új” jelző, Tolnai Ottó visszaemlékezése szerint egyébként Sinkó Ervin javaslatára kerül a *Symposion* elé. Szabó Palócz Attilának adott videóinterjújában mondja ennek kapcsán Tolnai a beszélgetés spontán megfogalmazásában: „Ő abban az időben kezdte kísérni a magyarországi folyóiratokat, akkor indult az *Új Írás*, és a francia folyóiratoknál is van ez, használják”³. Ezt a neoavantgárd kontextusban értelmezhető „új”, vagyis folyóiratként a folyamatos megújulás jelentését közvetíti aztán nemcsak a folyóirat tartalomjegyzéke, hanem vizuális arculata, a saját belső terében és a szerkesztők számára hozzáférhető külső terekben megvalósított önreprezentációs aktusok is. Ennek az előre kiszámíthatatlanul újra törekvésnek a jele a folyóiratban domináló esszéműfaj, a kísérlet is, ahogy a kísérleti költészet, az új műfajokra, műfajközi alkotásokra, a folyamatosan létesülő új művészeti ágakra (performance, fonikus költészet, vizuális költészet) való nyitottság is.

Az *Új Symposion* története tehát a modernizmus és az avantgárd mozgalmak kontextusában értelmezhető, az *új* fogalma itt a modernitás, az avantgárd és a neoavantgárd nem differenciált újfogalmának megfelelője, a folyamatosan megújuló, időszerű, a korábban nem létezett újat létesítő, útmutató, utat törő értelmében.

Nem véletlenül hivatkozik Végel László a folyóirat, illetve az első nemzedék történetére visszatekintő esszéje végén Walter Benjamin *Angelus Novus* esszéjére a történelem angyaláról, a folyamatos megújulás kényszeréről: „Egy talmud legenda szerint minden pillanatban

³ Idézi Szerbhorváth György: *Vajdasági lakoma. Az Új Symposion történetéről*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 2005, 58.

angyalok egész légiója teremtetik, akik elénekelvén az Úr színe előtt himnuszukat, megszűnnek, és a semmibe tűnnek”, idézi Végel Walter Benjamint az *Új Symposion* 1981. évi jubileumi, 200. számában. „Benjamin úgy értelmezte a legendát, mint a folyóiratokra háruló időszersőség-imperatívusz metaforáját, azaz, miután a folyóirat angyalai eléneklük himnuszukat, a pergő idő, az aktualitás parancsa az eltűnés szakadékába taszítja az angyalokat”, aktualizálja Losoncz Alpár Végel Lászlóról szóló esszéjében a Walter Benjamin-i gondolatokat. „Hogy az *Új* fogalma ott szerepelt a folyóiratban, sokatmondó. Ebből kifolyólag a *folyóirat* élete maga a modernség sajátos megtestesülését jelenti, az örökösen az aktualitás követeléseit figyelembe vevő folyóirat-létezés a modernség vízjele”, írja Losoncz.⁴ A folyóirat folyamatos (az évenkénti újra kezdést mellőző) számozása a lapszámonkénti folyamatos megújulás igényeként is felfogható.

Ha beköszöntője vagy meghirdetett programja nem is volt az *Új Symposion*nak, az első szám utolsó előtti, 31. oldalán, a hagyomány (és a szöveg stílusa) szerint Bosnyák István tollából megfogalmazódott egy „Bevezető” helyett: „Utószó” gyanánt című jegyzet, amely a szám önmagát definiáló anyagát és tartalomjegyzékét, valamint az addigra már megjelent *Symposion-könyvek* öt darabját önmagáért beszélőnek értékeli. Mégis, a jegyzet szerint „ÖNMA-GUNK számára” (verzálal szedve a kollektív önmegnevezést) definiálni kívánja, hogy „egy minden egyéni sajátságokon túlmutató, azokat összefogó KOHÉZIÓS ERŐ” a fontos, amely „nem irányulhat másra, mint egy olyan irodalmi-kulturális tevékenységre, mely nem akar 'irodalmi' és 'kulturális' maradni, mert misszióját nem a verbalizmusban, hanem valami sokkal többben látja.” Még három verzálal szedett szó van ebben a jegyzetben: a SZABAD, az EMBERI és a RIZIKÓVÁLLALÁS. Az individuális irodalmi gyakorlatok helyett a közösségi fellépést, a verbalizmus helyett a cselekvést, a meglévőbe való biztonságos beilleszkedés helyett a kockázatvállalást vallják tehát a munkájukat új folyóiratban folytató symposionisták.

A *Symposion*-mozgalom önmeghatározásának egyik legfontosabb eleme a régi, a hagyományos, az idejétmúltnak tekintett vajdasági magyar irodalom önmagába záruló, dilettánsnak minősített, érvényes cselekvés helyett érzélgős verbalizmusban kimerülő világának elutasítása, megsemmisítő erejű kritizálása. (Tolnai egyik kritikai jegyzetében kifejezetten a „kalapács” metaforát használja.) A *Symposion*-mozgalmat megelőző gyakorlatokat és kezdeményezéseket egységesen meddőnek és értéktelennek minősítik, művelőit félművelteknek és elmaradottaknak látatják. Nemcsak a dűlőút és templomtorony metaforikájával dolgozó neoromantikus provincializmus ellen indítják támadásaikat, hanem az ettől elmozdulni kívánó, egy nemzedékkel korábbi áprilisi hidasok, például Bori Imre vagy Major Nándor nemzedéke ellen is.⁵ (Más összefüggésben figyelemre méltó lehetne, hogy például Bori Imre milyen gyorsan és rugalmasan kiszabadul a számukra így létrehozott karanténból, és az *Új Symposion* egyik legfontosabb külső szerzője lesz, a folyóirat identitásához hozzá tartozó, az avantgárd örökséget feldolgozó tanulmányaival.)

Az *Új Symposion* meghatározó vonatkozása lesz a saját vajdasági magyar közegből való kitekintés, továbbá az aktuális közegből való kiemelkedés szándéka, illetve, ezzel összefü-

⁴ Losoncz Alpár: A lázadás „posztmodernizálódása”? In: *Ex Symposion* 80 (2012), 17.

⁵ Az 1950. áprilisi *Hídről* lásd pl.: Bori Imre: Az 1950-es nemzedék. In: *Uő: A jugoszláviai magyar irodalom rövid története*. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1993, 172–173.; Bordás Győző: Az ifjúsági Híd (1950 áprilisa) jubilál. Ötven éve. In: *Híd*, 2000/3–4, 204–219.

gésben a közeg megemelésének igénye. A tágabb horizontok felé nyitás fontos lépése a délszláv térség, elsősorban a horvát és a szerb irodalom és kultúra új tendenciáival való közösségvállalás. Ez nem egyszerű kultúrákövetítés, valamiféle hídszerep betöltése kíván lenni, hanem szimbiózis, a szerb és a horvát irodalom új, progresszív irányzataival, folyóirataival, szerzőivel való szisztematikus foglalatosság. Ezek a mozgások rákapcsolódnak a jugoszláv baloldal antisztálinista megújulásának gyakorlatára és mítoszára, továbbá az európai újbalos útkeresésekre: „Az antisztálinizmus nem csupán politikai, ideológiai tett volt, hanem a mindennapok pórusaiba behatoló közérzet. Mélyreható történelmi következményeit nem is fogtam fel igazán, inkább csak az érzelmek tanfolyamát, a közösség új hőforrását láttam benne. Új, addig tiltott gyümölcsnek számító kultúra tört be közénk, amit a felfedezőik büszkeségével terjesztettünk” – fogalmaz Végel László az *Új Symposion* történetére visszatekintő 1981-es, 200. számban megjelent *Homokdombok* című írásában.⁶

A helyi régivel szembeni önmeghatározásnak, illetve a tágabb délszláv térségen keresztül való világirodalmi tájékozódásnak lényegre törő összefoglalása olvasható Thomka Beáta Tolnai Ottóról írott monográfiájában, amely Virág Zoltánnak *A magyar irodalom története*i kézikönyvbe írt *Új Symposion*-tanulmánya kiemelt idézete: „A nyugati eszmék és ízlésáramlatok, irányzatok és törekvések előbb hathattak a szerb, horvát, szlovén kultúrára, s ezek közvetítésével az itteni magyar irodalomra is. A figyelem tehát a felé a közeg felé irányult, ahonnan az akkori fiatal értelmiség saját eszméléséhez több ösztönzést kapott. Többek között ezzel is magyarázható egy igen rugalmas kapcsolat megteremtése olyan jugoszláviai műhelyekkel, folyóiratokkal, csoportosulásokkal és szerzőkkel, akik a hazai anyanyelvű kultúra maradiságával és bezártságával szemben erjesztő impulzusokkal szolgáltak.”⁷

A folyóiratban kezdetől fogva nagy jelentőséggel bír az irodalmi kritika, illetve az irodalmi és társadalmi témákat feldolgozó esszéműfaj. Az irodalmi kritika és az esszé is – a vajdasági és a magyarországi magyar irodalom szerzői és folyóiratai mellett kitüntetett figyelemmel fordul a horvát és a szerb irodalom folyóiratai és szerzői felé. A folyóiratszemplék és az új művekről szóló ismertetések és kritikák élő dialógust kezdeményeznek ezekkel a közegekkel, vagyis nem kötelező politikai, netán taktikai gesztusokról van szó. Az első évfolyam végére lanyhul ugyan a folyóiratszempléző kedv, de addig rendszeres figyelmet kap a szerb Gledišta, a horvát *Umjetnost riječi*, *Praxis*, *Razlog*, akárcsak a magyar *Valóság*. Ezek a szövegek gyakran átlépik a szemle műfaji kereteit, és nyitnak az esszé, illetve a tanulmány műfaj felé. Így Végel László a 9–10. számban a zágrábi *Politička misao* folyóiratot elemezve láthatóan ihletetten próbálja közvetíteni saját közege, elsősorban nyilván a szerkesztőtársai felé annak új horizontjait. A rendszeresség jeleként értelmezhető a szerepek és figyelemkörök látható rendje is. Nyilván a személyes érdeklődésnek megfelelően például Végel László a szerb és a horvát társadalomtudományi folyóiratokra koncentrált, míg a később az irodalmi életből teljesen visszavonult Raffai Ferenc a horvát irodalmi folyóiratok és költészet rendszeres követője, aki a horvát irodalomtudomány eredményeit is figyelemmel kíséri. A magyarországi

⁶ Végel László: *Homokdombok*. In: *Új Symposion*, 200 (1981), 399–403.

⁷ Virág Zoltán: *A margó vándorai*. In: *A magyar irodalom története*i III. 1920-tól napjainkig. Szerk. Szegedy-Maszák Mihály – Veres András. Gondolat, Budapest, 2007, 536–549. (Online változatai: http://villanyspenot.hu/villanyspenot/#!/fejezetek/hAFNt_ODSoqZ25iM59WxB; illetve: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_542_05_A_magyar_irodalom_tortenetei_3/ch44.html). Megjelent még: *Híd*, 2005/június, 41–61.; kötetben: Virág Zoltán: *A szomszédság kapui*. zEtna, Zenta, 2010, 18–53.)

és a délszláv kulturális mozgásokra való figyelem feltűnő különbsége, hogy a délszláv térségben a szerzők mellett a folyamatokat, új kezdeményezéseket, tendenciákat is kísérik, míg a magyarországi irodalmi életből csak néhány jelentősebb szerzőre irányul mind a kritikai, mind a szerkesztői figyelem. A legfeltűnőbb sajátosság a horvát irodalmi mozgásokba való beágyazottság. Az első évfolyam számszerű és a szövegek helyét, jelentőségét, a folyóirat szerkesztőinek szövegeivel való összefüggését is figyelembe vevő statisztikája azt mutatja, hogy a vajdasági magyar kultúrára való reflexió után a horvát kultúrára irányult a legerősebb figyelem. A szerzőség vagy a szöveg tematikus összefüggései által a vajdasági magyar kultúrához kapcsolható 140 szöveg mellett 44 köthető a horvát, 34 a szerb és 29 a magyarországi magyar irodalomhoz. A világirodalmi kitekintést 23 szöveg jelzi, illetve 7 szöveget minősítünk egyetlenes jugoszláv vonatkozásúnak. A szlovén irodalom Tomaž Šalamun verseinek fordítása által van jelen az első évfolyamban. Egyedül Miroslav Krleža horvát szerző hat publikációval szerepel az első évfolyamban, két drámájának fordítását közli (a másodikat folytatásokban), illetve egy Shakespeare-ről szóló esszéjét, de közlést kap két róla szóló esszét is. Krleža így a lap szerkesztőihez és állandó munkatársaihoz mérhetően van jelen a folyóiratban. Hasonló, bár némileg kevesebb figyelmet csak Lukács György kap ebben az évfolyamban, és esetében is érdemes figyelembe venni, hogy ezekben az években ő az egyetlen, jelentős presztízzsel bíró kortárs magyar szerző a délszláv térségben.

Az *Új Symposion* által képviselt újnak a jelentései tehát relatíve újak, és még inkább lokálisan újak. Ez összefügg az új gyakorlati használatában életre kelő paradoxonnal, azzal, hogy aktuális jelentése mindig magába foglalja a tagadott régít is, amihez képest újként mutatja fel magát. Az „új” önreprezentáció az *Új Symposion* esetében is folyamatosan artikulálják, létesítik a „régit”, az elhatárolódás tárgyát, elsősorban a vajdasági magyar irodalomban, de az egyetlenes magyar irodalom vonatkozásában is. Mivel az *Új Symposion* újdonságának leválaszthatatlanul része a nemzetközi, a délszláv és a magyar avantgárd hagyományokhoz való kapcsolódása, valamint a közvetlenül és délszláv közvetítéssel befogadott európai neoavantgárd tendenciák elsajátítása és saját kulturális terében való megjelenítése, az új jelentése a vajdasági magyar kultúra viszonylatában további lokális értelmet kap. A folyóirat első nemzedéke a *Symposion* szerkesztésének éveiben és az *Új Symposion* indulásakor is fenntartja az önidentifikáló szembenállást a régivel – a lokálisan beazonosított, létesített, definiált régivel, az őket megelőző nemzedékek provincializmusával, „templomtoronyperspektívájával”.⁸ Az *Új Symposion* nem merőben új, az ismeretlenbe vetett új kíván lenni, hanem a konkrétan beazonosított régihez képest új.

A mozgalom önképéhez erősen hozzátartozik a város vállalása, önmagában is megújuló, a modernizmus és benne a szocialista modernizmus kiemelt önreprezentációs közege, hangsúlyosan új urbánus építészettel, tereivel, áruházaival, sugárútjaival. A lokális értékvállalások összefüggésében ez a modernizációval és a nagyvilágra való nyitással való azonosulást jelenti – szemben a szülőföldhöz való kötődés hagyománytisztelő és rurális jellegű értékrendjével.⁹

⁸ Erről bőven értekezik Szerbhorváth György az *Új Symposion*ról szóló monografikus könyvében, i. m. 47–94.; illetve Németh Ferenc: Az Ifjúság című lap *Symposion* melléklete és a *Symposion* első nemzedéke (1961–1964), in: <http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2009/ProMino09-4-05-Nemeth.pdf>

⁹ Losonczi Alpár Végel Lászlóról szóló cikkében állapítja meg: „Az *Új Symposion*, bizonyos, a városlakó szemszögéből tekintett a világra”. Losonczi, i. m., 20.

A *Symposion*-mozgalom törekvéseit összegző *Kontrapunkt* antológiában, amely az *Új Symposion* indítása előtti évben, 1964-ben jelent meg, a szerző nélküli *Utószó* így jellemzi a mozgalmat: „leszámolás a már meglévővel, az évekig leplezett művészi és kulturális alkotások gyatraságával, az évekig vállveregető elismerésben részesült meghasonló költőiességgel, a lemaradás legbiztosabb szimptomáival”¹⁰. Sinkó Ervinnek a kötethez írt előszava a nem generációs értelemben vett „ifjú szellem”-et hangsúlyozza a mozgalom kapcsán, valamint az újvidéki „magyar nyelvi egyetemi tanszék” megtermékenyítő hatását, vagyis nem nemzedéki szembenállást látat, hanem az újvidéki egyetemi közegben felszínre kerülő újra törekvés szembenállását „a cigányzenés sivár kisvárosok” és a „sáros, poros falvak” világával.¹¹

Az *új* és a *symposion* kombinációja mindezt magában foglalja, a *symposion* műveltség-igény, szabad társalgás, közösségi fellépés, mozgalom jelleg jelentéstartalmakkal vesz részt a név üzenetében, az *új* pedig a modernség újfogalma, a folyamatos megújulás, keresés, kísérletezés igényével, magát merőben újként, előzmény nélküliként látatva. A modernista *új* ugyan magában foglalja a permanens és egyetemes megújulás igényét, egy folyamatosan megújuló szümpozsion eszményét, ténylegesen viszont ez az eszmény elsősorban a vajdasági magyar kultúrában kíván realizálódni. Ez különösen a *Symposion* melléklet és az önálló folyóirat első éveiben jellemző, mivel az egyetemes magyar kultúrában betöltött újtó szerep tudata nem fogalmazódik meg az első évfolyamokban, és a későbbiekben is inkább a szerkesztéspolitikában érhető tetten azzal, hogy a folyóirat publikál számos magyarországi, épp újtó, progresszív irodalomfelfogása okán marginalizált szerzőt. Feltételezésem szerint az a megítélés, amely szerint a folyóirat az egyetemes magyar kultúrára frissítő, újtó hatással bírt, inkább a magyarországi, a tiltott gyümölcs jelleg miatt gyakran legendásító, ugyanakkor igen csak korlátozott recepció visszahatásaként jelent meg a vajdasági magyar kultúrában. Ennek szándéka a folyóirat első évfolyamaiban nem fogalmazódik meg, de efféle hatás érzékelése sem. Az *Új Symposion* újtó, új kultúrát létesítő céljai az első években egyértelműen a vajdasági magyar közeghez kötődtek. A teljes jugoszláviai térség, illetve a délszláv kulturális közeg kapcsán sem hangsúlyozódik a *Symposion*-mozgalom ilyen lehetséges szerepe, a délszláv nyelvű irodalmi közegek, illetve centrumok tájékozási forrásként, lehetséges partnereként, legitimációs háttérként vannak jelen.¹² A folyóiratot alkotó nemzedéki csoportosulás célja pedig láthatóan az volt, hogy a saját közegében, ennek a közegnek a nyelvén is megvalósítsa azt a szellemi pezsgést, amelyet a délszláv térség nagyvárosaiban működő folyóiratokban érzékelnek. Erről tanúskodnak az első évfolyam folyóiratszemelei, az első évfolyamok könyvkritikái, fordításai, illetve irodalmi termése is.

Az *Új Symposion* világirodalmi tájékozási is meghatározóan a délszláv térségen keresztül valósultak meg. Az első számok még kifejezetten bővelkednek saját világirodalmi fordításokban, mintegy az önálló tájékozási igényének jelzésével. Az első szám Jean-Paul Sart-

¹⁰ Vál. Bányai János és Bosnyák István: *Kontrapunkt*. (*Symposion* 61–63.). Forum, Újvidék, 1964. 353.

¹¹ Uo. 5–6.

¹² Szerbhorváth György idézi Tolnai hivatkozását egyik vitája kapcsán arra, hogy „kalapács-elméletének” forrása „Tautović: Kalapács, a pozitív kritika bírálata című alapos marxista tanulmánya”, amely egy jugoszláv lapban jelent meg, „ahol még véletlenül sem váltott ki olyan nagy elégedetlenséget”, mint a vajdasági magyar vitapartner esetében. I. m. 73. A marxizmusra, illetve a jugoszláv lapra való hivatkozás hasonló jellegű külső legitimációs forrás kíván lenni. Nem kifejezetten kisebbségi szempontú presztízsértékként szerepelnek, inkább a tágabb, tehát emiatt adekvátabb tájékozási igazolásaként.

re-interjúját (Krizsán Imre fordítása) a harmadik számban T. S. Eliot Ezra Pound válogatott költeményeihez írott 1928-as előszava követi (Varga Zoltán fordításában), majd ugyanebben a számban Jack Kerouac (Varga Zoltán), Karlheinz Stockhausen (Mérei Katalin), Jan Kott (G. L.) művei is szerepelnek. A következő számokban H. Reichenbach Hamlet-esszéje (Olajos Mihály), még egy Stockhausen-szöveg (Mérei Katalin), Paul Klee versei (Károly Amy), Ezra Pound versei (Fehér Kálmán, Várady Tibor), Wolf Mankowitz (Ungvári Tamás) írásai olvashatók. A második évfolyamban láthatóan csökken a magyar és a délszláv kultúrákon kívüli szövegek száma, de így is említést érdemelnek Várady Tibor fordításában David Arbus jazz-esszéje, valamint Domonkos István saját esszéjével kísért Nelly Sachs-fordításai. A világirodalmi perspektívát egyre inkább a világirodalmi tárgyú délszláv fordítások, illetve a saját esszék (pl. Várady Tibor recenziója az *Encounter* folyóiratról a 10. számban), valamint a saját irodalmi alkotásokban közvetített irodalmi tapasztalatok hozzák létre. A harmadik évfolyam szinte teljesen mellőzi a világirodalmi fordításokat, a negyedik, 1968-as évfolyamból Mike Sweeneynek a kortárs rockzenéről és a protest-songról (a Beatlesről, Bob Dylanról, az Animalsról stb.) szóló esszéje, illetve Beatles-szövegeknek a fordításai emelhetők ki (Olga Božić). Ez utóbbi a 36. számban jelent meg, és sajátos bevezetőként olvasható a 37–38-as összevont szám összeállításához a belgrádi diákmozgalomról. Ugyancsak ide kapcsolódnak az utólagos olvasatban Tolnai Ottó Hippy-novellái is. Problémafelvetéseiben a nagyvilág horizontja helyett egyre inkább a jugoszláviai és jugoszláviai magyar közegre fókuszál az *Új Symposion*, és a fenti, 1968-as kitekintés is azt példázza, hogy a kitekintéseknek is időszzerű jelentései vannak.

A folyóirat leginkább újat adó, autentikus értékei a folyóirat szerzőinek (a tájékozódásaik által is inspirált) eredeti alkotásai, illetve a folyóiratnak mint performatív alkotásnak a folyamatosan megújuló létesítése, a szövegek, a szövegek és vizuális alkotások, valamint a folyóirat arculati elemeinek folyamatos dialógusában. A folyóirat így nem csupán a megszülető alkotások publikációs fóruma, hanem az alkotások megszületésének kezdeményezője és az alkotások létformája is. Különböző és nyilván nehezen pontosítható mértékben, de a publikált írások jelentős része kapcsán megkockáztatható az állítás, hogy megszületéséhez, poétikai sajátosságaihoz éppen ez a folyóirat mint publikációs tér hozzájárult. Nem a folyóirattól függetlenül született szövegek publikációs helyszíne volt az *Új Symposion*, hanem kifejezetten a folyóirat számára íródott alkotásokat publikált, amelyeket a folyóirat alakuló hagyománya is inspirált. Végel László *Egy makró emlékiratai* című regénye a folyóiratban történő publikálás közben készül, és maga a folyóirat közege is képezi számára azt az urbánus szemantikai teret, amelyben létrejönnek jelentései. A szimpózium jelentés ebben a vonatkozásban teljesebb ki, híven a platóni dialóguseszményhez, amelyben nem a dialógus előtt tudott dolgok hangzanak el, hanem épp a dialógus révén létesül az, ami folyamatosan artikulálódik. Az *Új Symposion* épp ennek a dialógusnak a terét kívánta kitágítani, nem a műalkotás előtt létezőket kívánva leképezni a műalkotásban, hanem éppen a még nem létezőnek, a kísérlet lehetőségének megágyazva.